

วัดถนน-วัดช้าง...ชีวิตบนเส้นขนาน

สองฝ่ายเปิดศึกชิงผืนป่าแก่งกระจาน

ลูกของเบอร์ 100 และป็นลูกกรด .22 ซึ่งเป็น “
ยิงนก” มา “ยิงช้าง” และต้องยิงให้โดนตัวเท่านั้น
เพราะเสียงอย่างเดียวช้างไม่กลัว ปัญหาที่ตามมา

สงครามชิงแดนคนกับช้าง

ป่ายางน้ำกลัดเหนือ-ใต้ และแก่งกระเจาน มีพื้นที่ประมาณ 100,000 ไร่ เมื่อปี 2548 มีช้างป่า 80 ตัว ปัจจุบันประชากรช้างเพิ่มขึ้นเป็น 200 ตัว ทำให้ช้างป่าขาดน้ำ-อาหารช่วงหน้าแล้ง จึงเริ่มออกหาอาหารในพื้นที่ของชาวบ้าน

อุทยาน
พิภพสัตว์ 2

จังหวัด
สมุทรสงคราม

“คน” กับ
บงกชชา
อาหารช้าง
อดอยาก
ออกไป
อาชีพชาว
รบนวนไม่
ส่วน
สันติ ผู้

ยางน้ำกลัดเหนือ
ยางน้ำกลัดใต้

แก่งกระเจาน

ป่าดง

ปราณบุรี

ปี 2509

ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ
ป่ายางน้ำกลัดเหนือ-ยางน้ำกลัดใต้
ครอบคลุมถึง ต.ป่าดง
อ.แก่งกระเจาน ช้างป่ากับคน
ยังอยู่ร่วมกันได้

ปี 2520

เริ่มมีชาวบ้านย้ายถิ่นฐานเข้ามา
ตั้งรกราก ในต.ป่าดง
ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน
จากโครงการห้วยสัตว์ใหญ่

ปี 2550

การแย่งชิงพื้นที่ระหว่างคนกับช้างเริ่มรุนแรงขึ้นเพราะละแวกอ่างเก็บน้ำกระหัง 3
ที่เป็นที่อยู่ของช้างมีฝนตกน้อย น้ำแห้ง และช้างไม่กินน้ำที่ไม่สะอาดจึงออก
เดินทางไปยังแม่น้ำปราณบุรีที่อยู่ห่างออกไป 3 กิโลเมตร ต้องผ่าน หมู่ 3
บ้านป่าแดง, หมู่ 5 บ้านสวนใหญ่พัฒนา, หมู่ 6 บ้านป่าดงใต้, หมู่ 8
บ้านเขาแหลม และหมู่ 7 บ้านห้วยสัตว์ใหญ่ (ซึ่งมีช้างถูกไฟฟ้าช็อตตายในที่ดิน
ของนายอนุชา เทอดรัตน์ เมื่อวันที่ 13 มิ.ย.56) ทั้งหมดมีพื้นที่รวมกันกว่า
20,000 ไร่

ปี 2524

มีประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน
กับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือ-
ใต้ มีพื้นที่ ต.ป่าดงบางส่วน อยู่ในเขตป่า
สงวนป่ายางน้ำกลัดเหนือ-ใต้

ปี 2536

เริ่มมีนายทุนเข้ามาในพื้นที่ ต.ป่าดง
เพื่อถือครองที่ดินทั้งรูปการเช่าซื้อจาก
เจ้าของเดิม รวมไปถึงใช้อิทธิพลบุกรุก
ป่าสงวนแห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือ-ใต้
และป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน เพื่อทำไร่
สับปะรด ทำสวนยาง และสวนปาล์มน้ำมัน
ก่อนที่จะซื้อขายเปลี่ยนมือไปเรื่อยๆ

พื้นที่โดยรอบป่าสงวนแห่งชาติป่ายางน้ำกลัด
เหนือ-ใต้ และป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน
ทางตะวันออกของ ต.ป่าดง ถูกบุกรุก
จนพื้นที่ป่าลดน้อยลง จนมีสภาพเป็นเกาะ
ที่มีชุมชนล้อมรอบ

ห้วยสัตว์ใหญ่
การปรับ
ปลูกอะไร
“การ
รัฐต้องเข้า
หมู่บ้าน ช
กันเขตให้
แนวรั้วให้
ถึงจุด

ชาติแก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ถูกยิง
ตาย 2 ตัว ที่บริเวณใกล้อ่างเก็บน้ำกะหรั่ง 3 บ้าน
ป่าแดง หมู่ 3 ต.ป่าเต็ง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี
เมื่อวันที่ 8 มีนาคม และ 9 เมษายน ที่ผ่านมา ต่อ
เนื่องมาเกิดช้างป่าถูกไฟฟ้ากระแสสลับขนาด 220
โวลต์ ที่ปล่อยผ่านลวดจึงช็อตจนตาย ขณะที่
มันเข้าไปใกล้แนวรั้วป้องกันสวนปาล์มน้ำมัน
ของ “นฤนาท เกตุรัตน์” ในพื้นที่บ้านห้วย
สัตว์ใหญ่ หมู่ 7 ต.ป่าเต็ง อ.แก่งกระจาน
จ.เพชรบุรี เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน ที่ผ่านมา

เหล่านี้คือ สัญญาณบอกเหตุ
สถานการณ์ความขัดแย้งในเรื่องสิทธิการใช้
ประโยชน์จากธรรมชาติระหว่าง “ชาวบ้าน”
กับ “ช้างป่า”

ย้อนไปกลับที่เหตุ “ช้างป่า” ถูกยิง จากการ
สอบสวนของเจ้าหน้าที่พบว่า สาเหตุมาจากช้างป่าไป
กินพืชไร่ของชาวบ้านทำให้ผลผลิตเสียหายจำนวนมาก
ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่จึงพยายามหาวิธีป้องกันพืช
ผลจากการบุกรุกของสัตว์ป่า ด้วยการล้อมรั้วสกัดไม่
ให้โจลงที่ออกหาอาหารไม่ต่ำกว่าครั้งละ 10 ตัว
บางรายก็ปล่อยกระแสไฟฟ้าเพื่อไล่ช้าง

ปมขัดแย้งระหว่าง “คน” กับ “ช้างป่า” ในพื้นที่
แก่งกระจาน จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานจากการแย่งชิงพื้นที่
ของทั้งสองฝ่าย ปัจจัยสำคัญอีกประการคือ ทุกวันนี้
พื้นที่ป่าใน ต.ป่าเต็ง ลดน้อยลงอย่างน่าใจหาย

ในอดีตในพื้นที่ ต.ป่าเต็ง คนกับช้างป่าอยู่ด้วย
กันได้ เพราะป่ากว้างขวางอุดมสมบูรณ์ ขณะที่ช้าง
ป่าก็ไม่มากนัก กระจายกันอยู่เป็นจุดๆ ไม่ได้รวมตัว
กันเป็นโขลงใหญ่เช่นปัจจุบัน ขณะที่ผู้ที่เข้าไปอาศัย
มีเพียงชาวกะเหรี่ยงปกากะญอจำนวน 3 หมู่บ้าน
คือ หมู่บ้านห้วยสัตว์เล็ก หมู่บ้านห้วยสัตว์ใหญ่ และ
หมู่บ้านห้วยสามแพรง รวมแล้วไม่กี่หลังคาเรือน ส่วน
ชาวปกากะญอยังชีพตามวิถีธรรมชาติหากินกับป่า ไม่
ได้ทำการเกษตร

กระทั่งปี 2509 รัฐบาลประกาศเขตป่าสงวน
แห่งชาติปายางน้ำเหนือ-ใต้ ครอบคลุมมาถึงพื้นที่
ต.ป่าเต็ง แต่ช้างป่ากับคนก็อยู่ร่วมกันได้เรื่อยมา

ต่อมา ปี 2520 เริ่มมีชาวบ้านย้ายถิ่นฐานเข้ามา
ตั้งรกรากใน ต.ป่าเต็ง โดยได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน
จากโครงการห้วยสัตว์ใหญ่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ขณะเดียวกันในปี 2524 ได้ประกาศจัดตั้งอุทยานแห่ง
ชาติแก่งกระจาน ซึ่งเป็นประกาศทับพื้นที่ทับป่าสงวน
แห่งชาติปายางน้ำก่ดเหนือ-ใต้ และมีพื้นที่
ต.ป่าเต็ง บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติปายางน้ำ
ก่ดเหนือ-ใต้ บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่ง
กระจาน

สัญญาณความไม่ชอบมาพากลเริ่มก่อตัวขึ้น เมื่อ
ปี 2536 เริ่มมีนายทุนเข้ามาในพื้นที่ ต.ป่าเต็ง ระยะ
แรกได้ขอเช่าที่ดินจากเจ้าของเดิมทำสัญญากันคราว
ละ 3-5 ปี เมื่อหมดสัญญาก็ขอซื้อที่ดินจากเจ้าของ
เดิม บางรายก็บุกรุกจับจองพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ปายางน้ำก่ดเหนือ-ใต้ และป่าอุทยานแห่งชาติแก่ง

ชาติแก่งกระจาน ซึ่งเป็นประกาศทับพื้นที่ทับป่าสงวน
แห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือ-ใต้ และมีพื้นที่
ต.ป่าเต็ง บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่ายางน้ำ
กลัดเหนือ-ใต้ บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่ง
กระจาน

สัญญาอนุญาตความไม่ชอบมาพากลเริ่มก่อตัวขึ้น เมื่อ
ปี 2536 เริ่มมีนายทุนเข้ามาในพื้นที่ ต.ป่าเต็ง ระยะ
แรกได้ขอเช่าที่ดินจากเจ้าของเดิมทำสัญญากันคราว
ละ 3-5 ปี เมื่อหมดสัญญาก็ขอซื้อที่ดินจากเจ้าของ
เดิม บางรายก็บุกรุกจับจองพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่ายางน้ำกลัดเหนือ-ใต้ และป่าอุทยานแห่งชาติแก่ง
กระจาน เพื่อทำไร่สับปะรด สวนยางพารา และปาล์ม
น้ำมัน

หลังมีการซื้อขายจนที่ดินเปลี่ยนมือไปเรื่อยๆ
ทั้งบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือ-
ใต้ และป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน การซื้อขาย
ทำกันง่าย ๆ โดยบอกให้กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน รับรู้
ถึงการเปลี่ยนเจ้าของ ซึ่งเป็นเรื่องที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
อยู่ในภาวะจำยอม เพราะกลุ่มคนที่เข้ามามีทั้งผู้มี
อิทธิพล นักการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการ ส่งผล
ให้การซื้อขายผลัดเปลี่ยนมืออย่างต่อเนื่อง

ขณะที่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่ายางน้ำกลัด
เหนือ-ใต้ และป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ถูก
บุกรุกจนพื้นที่ป่าลดน้อยลง ทำให้พื้นที่ป่าทั้ง 2 แห่ง
ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทิศตะวันออกของ ต.ป่าเต็ง มีสภาพเป็น
“เกาะ” เนื่องจากมีชุมชนล้อมรอบผืนป่าประมาณ

ปิดศึกชิงผืนป่าแก่งกระจาน

ฝั่ง 1 แสนไร่

จากการสำรวจเมื่อปี 2548 พบว่า มีช้างป่าอาศัยอยู่ราว 80 ตัว แต่ปัจจุบันประชากรช้างป่าขยายตัวถึง 200 ตัว ทำให้ช้างป่าประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำและอาหารในช่วงหน้าแล้ง พวกมันจึงออกหาอาหาร

หลายแห่ง คือ บ้านป่าแดง หมู่ 3, บ้านสวนใหญ่พัฒนา หมู่ 5, บ้านป่าเต็งใต้ หมู่ 6, บ้านห้วยสัตว์ใหญ่ หมู่ 7 และบ้านเขาแหลม หมู่ 8 ซึ่งมีพื้นที่รวมกันกว่า 2 หมื่นไร่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่ช้างเข้ามากิน หรือทำลายพืชผลทาง

ในพื้นที่เกษตร ปราบปรามการดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2542

ระดับของความขัดแย้งระหว่าง “ช้างป่า” กับ “ชาวบ้านป่าแดง” ประทุขึ้นเมื่อปี 2550 เพราะในพื้นที่ที่ช้างอาศัยอยู่คือละแวกอ่างเก็บน้ำกะหรง 3 มีฝนตกน้อย ทำให้น้ำในอ่างเก็บน้ำกะหรง 3 ระดับลดลงมาก น้ำขุ่น ขณะที่ช้างจะไม่กินน้ำที่ไม่สะอาด ดังนั้นเมื่อเจอน้ำปนตามธรรมชาติช้างจะเล่นน้ำ แต่ไม่กิน จากนั้นจะเดินไปกินน้ำในแม่น้ำปราณบุรี ซึ่งเป็นน้ำที่ใสสะอาด ระยะทางจากอ่างเก็บน้ำกะหรง 3 ไปยังแม่น้ำปราณบุรี ห่างกันประมาณ 3 กิโลเมตร

การเดินทางของ “ช้างป่า” ต้องผ่านหมู่บ้าน

การเกษตร คือ “เกษตรกร”

ข้อเท็จจริง... ที่ผ่านมา เมื่อเกิดเหตุช้างเข้ามาหากินในพื้นที่เกษตร เจ้าของพื้นที่ต่างรู้สึกว่าการดูแลของหน่วยงานรัฐเพื่อเยียวยาความเสียหายอยู่ในระดับต่ำมาก

การหาทางป้องกัน หรือขับไล่ช้างในระยะแรก สิ่งที่ทำได้คือ การรวมกลุ่มกันตีเกราะเคาะไม้ จุดประทัดไล่ ในช่วงแรกๆ ถือว่าได้ผล แต่พอช้างชินกับเสียงดังกล่าว วิธีนี้ก็ไร้ผล นอกจากช้างไม่กลัวแล้ว ยังทำให้ช้างมีพฤติกรรมก้าวร้าวและทำร้ายชาวบ้านที่เป็นต้นเสียงสัญญาณ

จากนั้นชาวบ้านบางคนจึงแก้ปัญหาโดยการใช้ปืน

ลูกซองเบอร์ 100 และปืนลูกกระด .22 ซึ่งเป็น “ปืนชิงนก” มา “ยิงช้าง” และต้องยิงให้โดนตัวเท่านั้น เพราะเสี่ยงอย่างเดียวช้างไม่กลัว ปัญหาที่ตามมาจากการใช้ปืนยิงนกมายิงช้าง ส่วนใหญ่พวกมันไม่ตายทันที แต่จะตายเพราะบาดแผลติดเชื้อ

เจ้าของที่ดินบางรายจึงแก้ปัญหาโดยใช้ลวดไฟฟ้าจึงป้องกันพื้นที่เกษตร เดิมใช้ไฟจากแบตเตอรี่ขนาด 12 โวลต์

ซึ่งไม่เป็นอันตราย แต่ป้องกันไม่ได้ เพราะช้างจะเอาไม้มาพาดทับลวดแล้วเดินข้าม สุดท้ายต้องเปลี่ยนมาเป็นขนาด 220 โวลต์ ความคิดของชาวบ้านต่างเชื่อว่า ไฟฟ้าในระดับนี้คงไม่ทำให้ช้างตาย แต่เมื่อช้างสัมผัสจะเกิดความตื่นกลัวและหนีไป ทว่าเหตุการณ์ที่ป่าเต็งเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา “ช้างป่า” ตายเพราะไฟฟ้าช็อต

ไม่ปิดห
แต่จัดจ

“จำนวนช้างเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชาวป่าดั้งเดิมต้องอยู่กับช้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อพื้นที่ในป่าไม่พอสำหรับช้างที่เพิ่มขึ้น ช้างคงเข้ามาอยู่ในระยะประชิดกับชุมชนชาวบ้าน ทางออกในเรื่องนี้ ภาครัฐควรมาสนับสนุนให้ชาวบ้านเปลี่ยนอาชีพจากการปลูกพืชไปทำอาชีพอื่นที่ช้างรบกวนไม่ได้ นอกจากเปลี่ยนอาชีพแล้ว ควรจะทำรั้วกันเขตป่าและเขตชุมชน ให้คนอยู่ในชุมชน ช้างอยู่ในป่า และต้องหาน้ำ หาอาหารให้ช้างกิน ช้างจะได้ไม่ออกมา ส่วนการขุดคูชาวบ้านเคยทำมาแล้ว ป้องกันไม่ได้ผล” สหส บุตรเล็ก กำนันตำบลป่าแดง แสดงความเห็น

ด้าน สมอง ชนะภัย ประธานชมรมคนรักช้าง

ตำบลป่าแดง เสนอว่า ทางออกของเรื่องนี้ อยากให้มองอย่างมีมิติ คนต้องอยู่ได้ ช้างอยู่ได้ ที่ผ่านมาเวลาช้างตาย ทั้งเอ็นจีโอและสื่อมวลชนประโคมข่าว พอชาวบ้านถูกช้างกระแทบตายไม่มีใครสนใจ หน่วยราชการบางหน่วยขุดน้ำให้ช้างได้ แต่ขุดให้คนไม่ได้ ทั้งที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเหมือนกัน

ดังนั้นต้องแบ่งพื้นที่กันให้ชัดเจนระหว่าง

“คน” กับ “ช้าง” ทำรั้วกันไม่ให้ช้างออกจากป่ามารบกวนชาวบ้าน เมื่อแบ่งเขตแล้วก็ต้องไปปลูกพืชอาหารช้าง และจัดหาแหล่งน้ำให้ช้าง เพื่อช้างจะได้ไม่ออดอยาก เพราะหากทำรั้วแล้วช้างอด ช้างคงจะพังรั้วออกไปวุ่นวายกับชาวบ้าน นอกจากนี้ควรปรับเปลี่ยนอาชีพชาวบ้าน จากการเกษตรไปประกอบอาชีพที่ช้างรบกวนไม่ได้

ส่วนมุมมองของคนในพื้นที่อย่าง สุมิตร ปัญญา สันติ ผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าแดงใต้ หมู่ 6 ต.ป่าแดง อ.แก่ง

กระเจาน จ.เพชรบุรี เล่าว่า ในอดีตช้างกับคนอยู่ร่วมกันได้ เพราะพื้นที่ ต.ป่าแดง เดิมเป็นป่าใหญ่ มีชุมชนหรือชาวบ้านอยู่น้อยมาก ทำให้ช้างมีที่หากินมาก และกระจายกันอยู่ในป่า ซึ่งอุดมสมบูรณ์มากมีทั้งน้ำและอาหาร ช้างไม่มารบกวนชาวบ้าน แต่ปัจจุบันคนมากขึ้น หมู่บ้านขยายตัว ช้างมีที่หากินน้อยลงจึงเกิดปัญหาขึ้น

“ไผ่ป่ามีหนาม เมื่อปลูกเป็นแนวให้หนาม ช้างจะไม่ลุยแนวไผ่ป่าเข้ามา วิธีนี้เป็นวิธีใช้ทุนน้อยที่สุด ส่วนการทำรั้วคงทำได้ยาก เพราะใช้งบประมาณมาก ส่วนการทำแนวคูป้องกันก็ไม่ได้ผล เพราะช้างจะลงไปเดินในแนวคูและเลือกขึ้นจากจุดตรงจุดที่เกิดการพังทลาย หลังจากแบ่งเขตแล้วต้องหาน้ำหาอาหารให้ช้างด้วย ถ้าช้างอดคงจะฝ่าแนวป้องกันมาหาน้ำ หาอาหาร ชาวบ้านคงจะเดือดร้อนกันอีก” เสียงสะท้อนจาก บุญธรรม ชูชาติ อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าแดงใต้ หมู่ 6

เช่นเดียวกับ ไพโรจน์ โหมด

เกรือ สมาชิกองค์การบริหารส่วน

สะท้อนจาก บุญธรรม ชูชาติ อดีตผู้
ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าเต็งใต้ หมู่ 6

เช่นเดียวกับ ไพโรจน์ โหมด
เครือ สมาชิกองค์การบริหารส่วน
ตำบล (ส.อบต.) แก่งกระจาน บ้าน

ห้วยสัตว์ใหญ่ หมู่ 7 กล่าวว่า ภาครัฐต้องเข้ามาช่วย มี
การปรับเปลี่ยนอาชีพให้ชาวบ้าน เพราะทุกวันชาวบ้าน
ปลูกอะไรไม่ได้เพราะข้างกินหมด

“การจะปรับเปลี่ยนอาชีพชาวบ้านไม่มีทุน ภา
ครัฐต้องเข้ามาช่วย เมื่อเปลี่ยนอาชีพแล้วข้างเข้ามาใน
หมู่บ้าน ชาวบ้านก็ไม่เดือดร้อน นอกจากนี้ควรทำรั
้วกันเขตให้ชัดเจน สร้างแหล่งน้ำ และแหล่งอาหารใน
แนวรั้วให้ข้างมีน้ำและอาหารเพียงพอ” ไพโรจน์ ย้ำ

ถึงจุดนี้ต้องยอมรับด้วยว่า ปฐมบทแห่งความ
ขัดแย้งระหว่าง “คน” กับ “ข้างป่า” เกิดจากมนุษย์
ที่เข้าไปยึดพื้นที่ป่าทำมาหากินจนพื้นที่ป่าเหลือน้อย
กระทั่งข้างอยู่ลำบาก ต้องออกจากป่ามากิน และ
ทำลายพืชไร่ ดังนั้นเรื่องนี้จึงหนีไม่พ้นภาครัฐต้องแก้
ปัญหาอย่างจริงจัง เพื่อลดปัญหาแย่งชิงทรัพยากร